

TRANSFORMĂRI ÎN STRUCTURA DE STAT A ROMÂNIEI ÎN ANII 1948 — 1952

GH. Z. IONESCU

Schimbarea calitativă produsă în conținutul puterii în urma proclamării Republicii a deschis o nouă fază în dezvoltarea României, de transformări fundamentale în toate domeniile vieții economice, sociale, politice și spirituale — perioada înfăptuirii sarcinilor revoluției și construcției socialiste.

Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii a ridicat în fața Partidului Comunist Român sarcina elaborării unei politici unitare, menite să jaloneze opera de construire a societății socialiste în România.

Principala problemă care se ridică cu toată acuitatea în noua etapă istorică era lichidarea neconcordanței dintre conținutul nou al puterii populare și formele concrete ale administrației de stat. Pentru ca statul să-și poată îndeplini în condiții corespunzătoare menirea sa istorică de principal instrument al construcției socialiste, s-a trecut la desfășurarea unei intense activități sub conducerea nemijlocită a P.C.R. pentru crearea noilor organe și a aparatului statului de tip nou, socialist.

Construirea socialismului este o operă complexă și grea, neputându-se înfăptui de la sine, spontan. Socialismul este rezultatul activității conștiente a întregului popor, care prin munca și eforturile sale clădește acest măreț edificiu. Prin crearea la Congresul de unificare din februarie 1948 a partidului unic al clasei muncitoare — Partidul Muncitoresc Român — s-a făurit statul major pentru conducerea operei de făurire a societății socialiste.

Partidului Comunist Român i-a revenit misiunea de a elabora metodele și căile de construire a socialismului, de a stabili sarcinile și soluțiile corespunzătoare realităților românești pentru edificarea socialismului.

În elaborarea programului de construire a socialismului, Partidul Comunist Român s-a călăuzit după principiile generale ale socialismului științific pe care le-a aplicat în mod creator, avînd în vedere condițiile concrete, particularitățile specifice României.

O importanță remarcabilă în stabilirea liniei politice a partidului, în vederea trecerii la construirea socialismului a avut-o Congresul I al Partidului Muncitoresc Român (Congresul al VI-lea al P.C.R. *) care a indicat sarcinile ce reveneau organelor și organizațiilor de partid, poporului nostru, pentru atingerea acestui obiectiv.

* Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, din iulie 1965, analizînd schimbările care au avut loc în societatea românească, stadiul de dezvoltare a partidului și scopul său final, a hotărît schimbarea denumirii Partidului Muncitoresc Român în Partid Comunist Român și numerotarea congreselor începînd din 1921. Pe această bază, Congresul de unificare, Congresul I al P.M.R. a devenit Congresul al VI-lea al P.C.R.

Pe baza sarcinilor trasate de congres, partidul a trecut la luarea primelor măsuri pe linia construirii socialismului. Ele au început cu construcția de stat. Pentru ca statul nostru să-și poată îndeplini misiunea sa istorică, de instrument principal al construirii socialismului, era necesară crearea propriilor sale organe de tip socialist. Vechile organe de stat, în forma moștenită, deși au trecut printr-un proces de democratizare, în etapa revoluției democratice, nu mai corespundeau luptei pentru construirea socialismului. Trebuiau făurite noi organe care să corespundă naturii orînduirii socialiste nu numai prin conținut dar și prin formă.

Făurirea noilor organe ale puterii de stat s-a făcut sub conducerea nemijlocită a P.C.R., care a stabilit ca această sarcină să înceapă cu crearea organului suprem al puterii de stat și adoptarea Constituției.

Pentru crearea organului suprem al puterii de stat și adoptarea unei noi Constituții, la 25 februarie 1948, Adunarea deputaților, aleasă în noiembrie 1946, s-a autodizolvat, iar la 28 martie au avut loc alegerile de deputați pentru noul organ al puterii — Marea Adunare Națională. Alegerile s-au încheiat cu o strălucită victorie a Frontului Democrației Populare*, care a obținut 405 mandate din totalul de 414, P.N.L. — P. Bejan, 7 mandate, iar Partidul Țărănesc Democrat — dr. Gh. Lupu — 2 mandate.

După alegeri a fost constituită Marea Adunare Națională, organul reprezentativ al puterii de stat. Ca organ suprem cu activitate permanentă a fost creat Prezidiul Marii Adunări Naționale, subordonat M.A.N. și ales direct de către aceasta. Prezidiul Marii Adunări Naționale se compunea dintr-un președinte, trei vicepreședinți, un secretar și 14 membri. În perioada 30 decembrie 1947 — 2 iunie 1952, funcția de președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a fost îndeplinită de dr. Constantin I. Parhon**.

Organul suprem executiv era guvernul, care dădea seama pentru activitatea sa în fața M.A.N., iar în intervalul dintre sesiuni Prezidiul M.A.N. Funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri, în perioada 6 martie 1945 — 2 iunie 1952, a fost deținută de dr. Petru Groza***.

La 13 aprilie 1948, întrunită în prima sa sesiune, M.A.N., îndeplinind rolul de adunare constituantă, a adoptat Constituția Republicii Populare Române. Ea reglementa sistemul politic în țara noastră prevăzînd în articolul 1 că R.P.R. este un stat popular, unitar, independent și suveran și că puterea „emană de la popor și aparține poporului”¹. Legea fundamentală stabilea drepturile și libertățile cetățenești, modul de organizare și exercitare a funcțiilor statului².

* Creat la 27 februarie 1948 și care inițial cuprindea: P.C.R., Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular și Uniunea Populară Maghiară. Ulterior s-au alăturat toate organizațiile de masă ale oamenilor muncii. Pe liste separate au participat la alegeri P.N.L. — P. Bejan — continuator al grupării lui Gh. Tătărescu și Partidul Țărănesc Democrat — dr. N. Gh. Lupu.

** Din 2 iunie 1952 și pînă în 7 ianuarie 1958, funcția de președinte al Prezidiului M.A.N. a fost deținută de dr. Petru Groza, iar după 11 ianuarie 1958 și pînă în 21 martie 1961 de tovarășul Ion Gheorghe Maurer. În anul 1961 în locul Prezidiului M.A.N. a fost creat Consiliul de Stat al R. P. Române, organ al puterii de stat, aflat sub controlul Marii Adunări Naționale și răspunzînd în fața acesteia de activitatea sa (Ioan Scurtu, *Aspecte privind istoria României în anii 1948—1965*, în „Studii și articole de istorie”, 1984, p. 40).

*** Între 2 iunie 1952 și 3 octombrie 1955, funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri a fost deținută de Gh. Gheorghiu-Dej, iar între 3 octombrie 1955 și 21 martie 1961 de Chivu Stoica (Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 40).

¹ „Monitorul oficial”, nr. 87 bis, din 13 aprilie 1948.

² *Ibidem*, vezi și Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 38.

Prima constituție socialistă a Republicii Populare Române a stabilit cadrul juridic pentru înfăptuirea unor profunde transformări structurale cu caracter socialist.

După crearea Marii Adunări Naționale, în cadrul procesului de reorganizare pe baze socialiste a aparatului de stat și ținând seama de sarcinile mari pe care le ridica construirea noii societăți în toate domeniile de activitate, în spiritul sarcinilor trasate de Congresul I al Partidului Muncitoresc Român (Congresul VI al P.C.R.) și a prevederilor cuprinse în articolele 76 și 77 ale Constituției din 1948, partidul a trecut la organizarea pe baze noi, democratice, a organelor locale ale puterii înlocuind vechile primării, preturi și prefecturi cu consiliile populare, alese pe patru ani, pe baza votului universal, egal, direct și secret. Până la organizarea alegerilor, potrivit prevederilor articolului 72 din Legea nr. 17 asupra consiliilor populare, din 13 ianuarie 1949, atribuțiile acestor organe și a comitetelor lor executive au fost exercitate de comitetele provizorii numite de Consiliul de Miniștri pentru județe, municipii și orașe de reședință și de către comitetele provizorii județene pentru plăși și comunele urbane nereședințe și rurale, în perioada 10 aprilie — 16 iulie 1949³.

La 6 septembrie 1950 Marea Adunare Națională votează Legea nr. 5 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului R. P. Române⁴. Adoptarea acestei legi asigura cadrul administrativ-economic necesar construirii socialismului în patria noastră și trecerea la alegerea deputaților în noile organe locale ale puterii de stat⁵. Conform legii, teritoriul Republicii Populare Române a fost împărțit în regiuni, orașe, raioane și comune⁶. În locul celor 58 de județe, 424 plăși și 6 000 de comune s-au constituit 28 regiuni, 177 raioane și 4052 comune⁷.

În 3 decembrie 1950 au avut loc alegeri de deputați pentru sfaturile populare comunale, raionale și regionale, realizându-se astfel o autentică democratizare a tuturor verigilor puterii de stat, participarea directă a maselor la conducerea treburilor locale. În noile organe au fost aleși circa 110.000 deputați, dintre care 21.000 erau muncitori, 62.000 țărani muncitori și 15.000 intelectuali. Din numărul deputaților aleși, pentru sfaturile populare, peste 14.000 proveneau din rîndul naționalităților conlocuitoare, iar peste 25.000 erau femei⁸.

Pe linia realizării aparatului administrației centrale de stat, capabil să aplice măsurile economice și social-politice de natură socialistă care începeau să se întreprindă, au fost create unele organe cu totul noi, necunoscute statului burghez, care să răspundă la funcțiile economico-organizatorică și cultural-educativă proprii statului socialist. Pe lângă Consiliul de Miniștri se înființează, la 1 iulie 1948, Comitetul de Stat al Planificării și Comisia Controlului de Stat. Ministerele au fost reorganizate conform noilor sarcini impuse de construirea socialismului, asigurându-se o structură nouă pe departamente și direcții generale. Comitent au fost trimise în aparatul de stat un număr însemnat de cadre devotate

³ „Monitorul oficial“, nr. 12 din 15 ian. 1949, p. 555. Vezi și Paraschiva Nichita, *Viața de stat, în România în anii socialismului, 1948—1978*, Editura politică, București, 1980, p. 116.

⁴ „Buletinul oficial“, nr. 77, din 8 septembrie 1950.

⁵ Vezi art. 1 din lege, p. 857.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, art. 9, p. 858 ; vezi și Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 37.

⁸ Gh. I. Ioniță, *Partidul Comunist — conducătorul poporului român în revoluția și construcția socialistă (1948—1965)*, în „Studii și materiale de istorie contemporană“, vol. III, Editura Academiei R.S.R., București, 1978, p. 164.

cauzei socialismului, recrutate din rîndul clasei muncitoare, tărânimii muncitoare și altor categorii de oameni ai muncii.

Înfăptuirea unor transformări revoluționare, pe tărîm cultural a determinat crearea și perfecționarea organelor de stat capabile să rezolve sarcini noi pe linia învățămîntului, științei și culturii. În acest proces au fost reorganizate Ministerul Învățămîntului Public și Academia Română, dîndu-li-se o structură adecvată rezolvării cu succes a sarcinilor construcției socialiste⁹.

Desfășurînd o vastă și complexă operă constructivă — economică și social-culturală, statul a îndeplinit și importante sarcini privind apărarea cuceririlor revoluționare, a suveranității și independenței țării. În conformitate cu nevoile statului socialist, a fost reorganizat Ministerul Afacerilor Interne, în cadrul căruia, în august 1948, a luat ființă Direcția generală a securității poporului, iar la 23 ianuarie 1949 a fost desființată poliția și jandarmeria și creată miliția populară — instrument pentru apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor, menținerea ordinii publice, apărarea proprietății socialiste.

S-a înfăptuit, de asemenea, reforma justiției. Începînd cu 1 martie 1948¹⁰ a intrat în vîigoare noua lege de organizare judecătorească, creîndu-se potrivit cu prevederile constituționale, sistemul organelor judecătorești din R. P. Română.

Prin reorganizarea justiției s-a produs o importantă deplasare a personalului de specialitate de la instanțele superioare de judecată — Curtea de Casație și Justiție, curțile de apel și tribunale — spre judecătorii și în special spre judecătoriile rurale. Odată cu punerea în funcție a noii legi s-a micșorat numărul magistraților cu 344, de la 2.802 la 2.458, deci o reducere cu peste 12%.¹¹

Conform noii legi, activitatea justiției se baza pe strînsa legătură cu masele și pe participarea lor directă în instanțele de judecată — cu excepția Curții de Casație și Justiție — prin introducerea în completul de judecată a asesorilor populari, cu drepturi egale cu ale judecătorilor¹².

Asesorii populari erau aleși la orașe de către sindicate sau Asociațiile profesionale din rîndul oamenilor muncii, iar la sate de către adunările obștești¹³. Pe perioada de 3 luni cît ținea mandatul, asesorul popular era scos din producție, însă în timpul exercitării funcțiunii își păstra locul ce îl ocupa în cîmpul muncii¹⁴. Cu ocazia primelor alegeri de asessori populari, pentru această funcție, în întreaga țară, au fost aleși 42.000 de muncitori, țărani și intelectuali¹⁵.

⁹ Vezi Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 165.

¹⁰ Vezi, Legea nr. 341 pentru organizarea judecătorească, în „Monitorul oficial”, nr. 282, din 5 decembrie 1947. Organele judecătorești erau: judecătoriile, tribunalele, curțile și Curtea de Casație și de Justiție (Art. 1 din lege, p. 10714).

¹¹ Din interviul dat de Lucrețiu Pătrășcanu în legătură cu reforma justiției, în „Scînteia”, din 12 ianuarie 1948; vezi și Paraschiva Nichita, *Viața de stat, în România în anii socialismului...*, p. 119.

¹² Art. 2 și 4 din Legea nr. 341... p. 10714—10715.

¹³ *Ibidem*, art. 85 și 86, p. 10722. Conform legii, la sate, în cursul lunii decembrie al fiecărui an, Consiliul comunal convoca locuitorii pentru desemnarea asesorilor populari. Alegerea se făcea prin viu grai, cu majoritatea celor prezenți în localul judecătoriei rurale sau al școlii, în prezența judecătorului, asistat de doi consilieri comunali. La desemnarea asesorilor participau și femeile cu drept de vot. În fiecare comună erau aleși 32 de locuitori — excluși fiind funcționarii publici, comercianții și cei ce foloseau munca salariată — din care primul președinte al judecătoriei rurale desemna prin tragere la sorți 2 asessori populari și 6 supleanți. Cu 15 zile înainte de expirarea mandatului primul președinte alegea din lista celor aleși, prin același procedeu, alți 2 asessori populari și 6 supleanți. (Vezi, art. 85 din lege, p. 10722).

¹⁴ *Ibidem*, art. 88, p. 10723.

¹⁵ „Scînteia”, din 9 februarie 1948.

Pentru a da posibilitatea asesorilor de a cunoaște principiile fundamentale de drept au fost organizate, pe lângă tribunalele județene, cursuri de pregătire de trei luni, în cadrul cărora magistrați de carieră și alți intelectuali, din localitățile respective, pe baza unei programe analitice elaborată de Ministerul Justiției, au predat noțiuni elementare de drept penal, civil și constituțional și un curs de educație politică¹⁶. Totodată, Ministerul Justiției, pentru a veni în sprijinul cursanților, a tipărit o broșură intitulată „Pentru asesorii populari” și „Manualul asesorului popular”¹⁷.

În aprilie 1948 a fost organizată și activitatea Parchetului menit să supravegheze respectarea legilor de către toți cetățenii țării¹⁸. În decretul de organizare și funcționare se precizează că „Parchetul veghează, îndeosebi, la urmărirea și pedepsirea crimelor împotriva ordinii și libertății democratice, a intereselor economice, independenței și suveranității Statului Român”¹⁹, Parchetul funcționa sub conducerea Ministerului Justiției și se compunea dintr-un Procuror General, care era și șeful Parchetului, și din mai mulți procurori care funcționau pe lângă instanțele judecătorești: curți, tribunale și judecătorii²⁰.

În 2 iunie 1952, în ședința Marii Adunări Naționale, se adoptă în unanimitate Legea pentru înființarea și organizarea Procuraturii Republicii Populare Române²¹.

În legea de organizare judecătorească se precizează că justiția trebuie să apere orînduirea socială și de stat a Republicii Populare Române, drepturile fundamentale ale oamenilor muncii garantate prin legi, drepturile și interesele organelor și organizațiilor economice, gospodăriilor agricole colective, precum și a celorlalte întreprinderi și organizațiuni cooperatiste și cu caracter obștesc; în același timp să asigure respectarea legilor țării de către toate organele, instituțiile și întreprinderile de stat, cooperatiste și obștești, precum și de toți cetățenii patriei noastre²². Prin aplicarea sancțiunilor penale, de către instanțele judecătorești, se urmărea apărarea regimului de democrație populară și în același timp educarea cetățenilor în spiritul devotamentului față de Patrie, a respectării legilor țării și al „grijii deosebite față de proprietatea socialistă, al disciplinei în muncă, al atitudinii cinste față de îndatoririle cetățenești și sociale, precum și al respectului față de regulile de conviețuire socialistă”²³.

Prin noua lege asesorii populari se aleg pe timp de un an și își desfășoară activitatea în toate instanțele de judecată²⁴. Ei sînt propuși de P.C.R., sfaturile populare, Confederația Generală a Muncii, de organizațiile cooperatiste, ale scriitorilor, artiștilor și oamenilor de știință, precum și a altor organizații de masă²⁵.

Alegerea asesorilor pentru tribunalele populare se făcea de către alegători în cadrul unor adunări pe întreprinderi, instituții, gospodării agricole colective,

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Vezi art. 1 din Decretul nr. 2 pentru organizarea și funcționarea Parchetului, în „Monitorul oficial”, nr. 95, din 22 aprilie 1948, p. 3685.

¹⁹ Ibidem, art. 2.

²⁰ Ibidem, art. 3 și 4, p. 3686.

²¹ „Buletinul oficial”, nr. 31, din 19 iunie 1952.

²² Vezi art. 1 din Legea nr. 5 pentru organizarea judecătorească, în „Buletinul oficial” nr. 31, din 19 iulie 1952, p. 243.

²³ Ibidem, art. 2.

²⁴ Vezi art. 13, p. 244.

²⁵ Ibidem.

comune și sate. Pentru Tribunalul Capitalei și pentru cele regionale asesorii erau aleși de sfaturile populare respective, iar pentru Tribunalul Suprem de către Prezidiul Marii Adunări Naționale²⁶.

Sarcina de asesor popular era obligatorie, iar îndeplinirea atribuțiilor ce-i revenea în cursul unui an, nu putea depăși mai mult de 30 de zile. Pentru activitatea pe care o desfășurau, asesorii dădeau socoteală în fața celor ce i-au ales pentru munca lor²⁷.

Pentru a apăra orînduirea socială și de stat și a supraveghea și asigura respectarea legilor de către organele locale și centrale ale puterii și administrației de stat și cooperatiste, precum și de către toți funcționarii și ceilalți cetățeni ai țării, în iunie 1952, în locul Parchetului a fost înființată Procuratura Republicii Populare Române²⁸.

În aceeași ședință a M.A.N., din 2 iunie 1952, se votează Legea nr. 7 pentru organizarea instanțelor și procuraturilor militare²⁹. Conform legii, instanțele militare urmăreau același scop de a apăra orînduirea socială și de stat, „lupta necruțătoare cu dușmanii poporului muncitor, întărirea regimului de democrație populară, precum și întărirea disciplinei și a capacității de luptă a forțelor armate” prin judecarea și pedepsirea celor ce încălcau legile, regulamentele militare, jurămîntul militar, ordinele și îndatoririle militare, precum și a altor infracțiuni date prin lege în competența instanțelor militare³⁰.

Instanțele militare erau :

Tribunalele militare ale regiunilor militare și ale Marinei Militare ;

Tribunalele militare de Mari Unități ;

Tribunalele militare teritoriale.³¹

În cadrul acestor instanțe, pe lângă magistrații militari își desfășurau activitatea asesorii populari, numiți pe timp de 1 an, de Ministerul Forțelor Armate³². Numărul lor pentru fiecare tribunal militar se stabilea de către Ministerul Justiției, cu avizul Ministerului Forțelor Armate.³³

Organele de miliție și de securitate, justiția și procuratura au acționat cu hotărîre împotriva delapidatorilor, sabotorilor, diversioniștilor, asupra tuturor celor ce unelteau contra puterii populare. Ele au avut o contribuție importantă în asigurarea respectării drepturilor cetățenești, apărarea avutului obștesc și menținerea ordinii publice.

În primii ani după înființare, în activitatea organelor de securitate, din cauza lipsei lor de experiență, a sustragerii de sub controlul Partidului Comunist, au fost cazuri cînd nu s-a făcut distincția necesară între acțiunile dușmănoase, îndreptate împotriva cuceririlor revoluționare ale poporului și unele manifestări legate de procesul firesc de transformare a conștiinței și a modului de a gândi al oamenilor. Ca urmare, s-au comis unele abuzuri și încălcări ale legalității socialiste luîndu-se măsuri coercitive împotriva unor cetățeni printre care chiar activiști de partid și de stat care și-au exprimat păreri critice cu privire la

²⁶ Ibidem.

²⁷ Vezi art. 14 și 15 din Legea nr. 5 pentru organizarea judecătorească... p. 244

²⁸ Art. 1 din Legea pentru înființarea și organizarea Procuraturii R.P.R. în „Buletinul oficial”, nr. 31, din 19 iunie 1952, p. 247.

²⁹ „Buletinul oficial”, nr. 31, din 19 iunie 1952.

³⁰ Vezi art. 1 din Legea nr. 7 pentru organizarea instanțelor și procuraturilor militare, în „Buletinul oficial”, nr. 31, din 19 iunie 1952, p. 250.

³¹ Ibidem, art. 2.

³² Ibidem, art. 5, p. 251.

³³ Ibidem.

unele aspecte ale liniei politice a P.C.R., sau au comis anumite greșeli în activitatea lor. În anii 1952—1954 au fost condamnați la pedepse private de libertate numeroși funcționari superiori de stat și cadre din conducerea partidului comunist, sub învinuirea falsă de subminare a economiei naționale și activitate contra clasei muncitoare. Unele cadre de partid, ca Lucrețiu Pătrășcanu, au fost chiar executate fără să existe temeuri legale.

Referindu-se la abuzurile săvârșite, în acei ani, împotriva unor activiști de partid și de stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea din 26 aprilie 1968, la adunarea activului de partid a Municipiului București spunea printre altele: „Activiștii de partid nu erau dușmani, ci, dimpotrivă, tovarăși de luptă contra dușmanului de clasă — unii dintre ei cu un trecut care reprezintă o mîndrie pentru partid și popor, cum a fost Lucrețiu Pătrășcanu. Dacă vorbim de lupta împotriva dușmanului, atunci normal era să nu se caute dușmanii în partid, ci să se facă totul pentru unirea forțelor revoluționare ale poporului pentru construirea socialismului. Or, în loc de atitudine tovarășească, de grijă, de apărare a activului de partid, mulți activiști au suferit represii, aducîndu-se mari daune cauzei socialismului, partidului nostru, slăbindu-se tocmai frontul de luptă împotriva dușmanilor construcției societății socialiste”³⁴.

Referindu-se la cei care s-au făcut vinovați de aceste abuzuri, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la aceeași adunare, spunea: „Vinoși de abuzurile săvârșite sînt numai aceia care au patronat sau au avut direct răspunderi în această privință — între care un rol de frunte l-a îndeplinit Drăghici Alexandru. Nu există domeniu de activitate în care Drăghici să nu fi împins securitatea de a se erija în organ suprem de conducere, pe deasupra partidului, a Comitetului Central a comitetelor regionale, a ministerelor”³⁵.

Pe baza hotărîrii plenarei C.C. al P.C.R., din aprilie 1968, cu privire la reabilitarea unor activiști de partid și de stat, Tribunalul Suprem al R. S. România constatînd nevinovăția celor condamnați, nelegalitatea și netemeinicia sentințelor respective, le-a casat, achitînd persoanele condamnate de orice penalitate³⁶.

În vederea întăririi forțelor sale armate, Partidul Comunist Român a elaborat un amplu plan de măsuri capabil să contribuie la creșterea capacității de apărare a țării pentru a garanta cuceririle revoluționare ale maselor populare, independența și suveranitatea națională. La baza acestui program a stat indicațiile Congresului al VI-lea al P.C.R. în care se spunea printre altele; „Pentru țara noastră profund pacifică și pentru poporul ei, armata pusă în slujba întăririi republicii populare este apărătoarea cuceririlor democratice ale poporului nostru, apărătoarea independenței și suveranității noastre”³⁷.

În decurs de cîțiva ani s-au produs mutații importante în toate compartimentele organizatorice și de funcționare a organismului militar existent, în urma cărora a crescut forța de luptă a armatei române corespunzător cu necesitățile apărării naționale³⁸. În cadrul acestor măsuri un rol important l-au avut reor-

³⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, București, Editura politică, 1969, p. 191—192.

³⁵ *Ibidem*, p. 192.

³⁶ Paraschiva Nichita, *op. cit.*, p. 121.

³⁷ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, Ediția IV, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1955, p. 144

³⁸ Vezi Alesandru Dușu, *Transformările structurilor organizatorice ale armatei în primii ani ai revoluției și construcției socialiste și implicațiile lor asupra întăririi capacității de apărare a patriei (1948—1955)*, în „File din istoria militară a poporului român”, vol. 9, Editura militară, București, 1981, p. 98.

ganizarea activității de partid din armată, crearea și introducerea în structura organismului militar a organelor și organizațiilor de partid și de tineret precum și a unor instituții cultural-educative. În octombrie 1948, în locul Inspectoratului General al Armatei pentru Educație a fost înființată Direcția Superioară Politică a Armatei, ca organism central de organizare, planificare și control a întregii activități politice și de partid din armată, aflat sub conducerea directă a C.C. al P.C.R.³⁹ La comandamentele de regiuni militare și de armată, Serviciile pentru educație, cultură și propagandă au fost înlocuite cu direcții politice, și cu secții politice la comandamentele de mari unități și la instituțiile de învățămînt militar. Aparatul politic din unități și subunități a devenit aparat al partidului, atribuțiile lui extinzându-se asupra întregii activități militare⁴⁰.

Activitatea de partid din armată a crescut ca urmare a oficializării organizațiilor de partid și încadrării lor organice în structurile organizatorice ale unităților și marilor unități. Sub conducerea organizațiilor de partid au fost înființate organizații ale Uniunii Tineretului Comunist a căror activitate a constituit o parte integrantă a muncii de partid din armată⁴¹.

Aparatul politic, organizațiile de partid și de tineret au desfășurat o largă muncă politică în scopul întăririi continue a capacității de luptă a unităților, a ordinii și disciplinei militare, vigilenței revoluționare, pe baza ridicării permanente a conștiinței politice a militarilor, a simțului răspunderii personale pentru apărarea patriei.

Organele și organizațiile de partid au acționat consecvent pentru mobilizarea întregului personal din armată în vederea îndeplinirii neabătute a indicațiilor și hotărîrilor P.C.R. pentru educarea militarilor în spiritul politicii partidului, al ideologiei marxist-leniniste, al devotamentului nemărginit față de partid și orînduirea noastră socialistă.

Pentru întărirea conducerii de partid și a spiritului partinic în armată, o importanță deosebită a avut-o numirea, în martie 1950, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pe atunci membru supleant al C.C. al P.C.R., în funcția de ministru adjunct și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei⁴². Prin proeminenta sa personalitate, gîndire îndrăzneată și clarvăzătoare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție deosebită la ridicarea pe noi trepte a întregii activități de partid din armată, la întărirea spiritului combativ, partinic în toate sectoarele vieții militare⁴³.

În evoluția activității organizatorice de partid, cu adînci semnificații în viața politică a armatei, se înscrie intrarea în vigoare, în anul 1952, a primelor documente normative, aprobate de C.C. al P.C.R., cuprinzînd întreaga structură a muncii de partid din armată și anume: „Regulamentul organelor politice din Forțele Armate ale R.P.R.”, „Structura și modul de constituire a organizațiilor

³⁹ Vezi Decretul nr. 1670 din 4 octombrie 1948, „Monitorul oficial”, nr. 231, din 5 octombrie 1948, în *Colecția de legi, decrete și deciziuni*, tomul XXVI—1948, 1—31 octombrie, Editura de Stat, București, 1948, p. 1977.

⁴⁰ Mihai Ioan, Alesandru Dușu, *Transformarea revoluționară a armatei române în anii edificării noii orînduiri în țara noastră*, în „Revista de istorie”, nr. 12, 1977, p. 2174.

⁴¹ *Ibidem*, p. 2175.

⁴² *Armata română în primii ani ai revoluției și construcției socialiste*, Editura militară. București, 1975, p. 106—107.

⁴³ Gheorghe Gomoiu, *Evoluția organizatorică a muncii de partid în armată, 1948—1975*, în „File din istoria militară a poporului român”, vol. 4, Editura militară, București, 1977, p. 297.

de partid în Forțele Armate ale R.P.R.“ și „Regulamentul organizațiilor U.T.M. din Forțele Armate ale R.P.R.“⁴⁴. Aceste documente reprezentau o aplicare a prevederilor Statutului partidului la sarcinile și specificul muncii de partid din armată; stabileau locul, rolul și atribuțiile organelor politice, al organizațiilor de partid și de tineret în structura armatei, cadrul organizatoric al exercitării muncii de partid asupra tuturor compartimentelor activității obștești⁴⁵.

O grijă continuă a manifestat partidul nostru pentru formarea noilor cadre de ofițeri și subofițeri ale armatei. În acest scop s-a organizat pe baze noi învățământul militar, la temelia căruia au fost puse principiile științifice ale construcției militare, documentele partidului și statului nostru.

Pentru formarea cadrelor de comandă cu pregătire superioară, partidul a trecut la reorganizarea învățământului militar superior pe baze noi. În 1949, în locul fostei Școli superioare de război a fost creată Academia militară și înființate alte trei instituții de același gen — Academia militară politică, Academia militară tehnică și Academia spatelui, instituție ce se ocupă cu pregătirea cadrelor necesare diverselor servicii din armată⁴⁶.

Porțile școlilor militare și academiilor militare au fost larg deschise tinerilor din rîndul clasei muncitoare, tărânimii muncitoare și intelectualității, adică tinerilor proveniți din rîndul maselor vital interesate în construirea socialismului, în apărarea independenței și suveranității țării, a cuceririlor revoluționare ale poporului nostru. Prin aceasta s-a urmărit schimbarea radicală a componenței sociale a armatei. Totodată partidul a continuat reeducarea în spirit socialist a cadrelor cinstite și devotate provenite din vechea armată.

Pentru întărirea continuă a capacității de apărare a țării, Partidul Comunist Român a acordat o deosebită importanță perfecționării conducerii militare, structurilor organizatorice și înzestrării forțelor armate corespunzător cerințelor de luptă moderne⁴⁷.

*
* *

Cucerirea întregii puteri politice de către oamenii muncii a marcat începutul construirii noului stat de tip socialist, avînd ca principală misiune făurirea societății socialiste și apoi comuniste în România.

Sarcina de a elabora tactica și strategia construirii noii societăți, formele concrete de realizare a acestor mărețe obiective i-a revenit Partidului Comunist Român.

Evoluția statului este strîns legată de aceea a întregii societăți, și în primul rînd, de transformările care au avut loc în baza economică și în structura socială. Statul, ca instrument al puterii, este chemat să organizeze procesul de realizare a acestor transformări. Datorită acestui fapt, P.C.R. s-a preocupat în permanență de făurirea și perfecționarea aparatului de stat, pentru a-l adapta nevoilor noi și în creștere ale construcției socialiste.

⁴⁴ Ibidem., p. 299.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ O. Lustig, *Desăvîrșirea schimbării structurii de clasă a armatei, formarea de noi cadre militare, în Armata română în primii ani ai revoluției și construcției socialiste...*, p. 153.

⁴⁷ Vezi pe larg Alesandru Duțu, *Transformările structurilor organizatorice ale armatei...*, p. 102—117.

Sub conducerea P.C.R., după proclamarea republicii, au fost adoptate norme fundamentale prin care s-au consfințit, pe cale juridică, principalele trăsături ale orînduirii sociale și de stat, principiile de organizare și activitate ale statului, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor. Prima constituție de tip socialist — din 13 aprilie 1948 — a consfințit cucerirea deplină a puterii de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii, statornicind cadrul juridic al trecerii la construirea socialismului, fixînd noile principii socialiste de organizare a statului. Ea a avut sarcina de a stabili bazele instituționale, juridice și politice în vederea începerii construirii socialismului în toate domeniile de activitate.

Constituția, din 24 septembrie 1952, a dat o reglementare juridică mai dezvoltată drepturilor fundamentale cetățenești și sistemului organelor statului, care prin crearea sfaturilor populare, în 3 decembrie 1950, și a organizării unitare a instanțelor judecătorești și de înființare a Procuraturii Republicii Populare Române, în 2 iunie 1952, s-a profilat un sistem socialist încheiat.